

DOI 10.33930/ed.2019.5007.29(12)-4

УДК 130.2:37

ФІЛОСОФІЯ ЄДНОСТІ ЗНАТЬ, КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І ЦІННОСТЕЙ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

PHILOSOPHY OF THE UNITY OF KNOWLEDGE, COMPETENCIES, AND VALUES OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

О.І. Якимчук

Актуальність теми дослідження. Значний якісний ривок у вітчизняній освіті може відбутися лише за умов впровадження нових інноваційно-гуманістичних, особистісно-орієнтованих технологій навчання і виховання. Сьогодні найсприятливіше середовище застосування таких технологій створюється лише за допомогою компетентнісного підходу в школі. При цьому, актуальним залишається питання, що означає такий підхід і чи не призводить він до надмірного витіснення з навчального процесу знань на користь практичної складової.

Постановка проблеми. При розробці нових принципів і орієнтирів роботи сучасної української школи лунають різні, іноді дуже суперечливі, точки зору. Прихильники традиційної знанневої парадигми навчання стверджують, що наскрізне застосування компетентнісного підходу в школі завадить учням досягти необхідний комплекс знань, важливий для фундаментально-наукового світорозуміння. В даній статті відстоюється думка про те, що компетентнісний підхід не означає простої, безпосередньої, механічної підготовки індивіда до здійснення якихось професійно чи життєво корисних дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аксиологічні засади сучасної системи освіти України досліджено у роботах В. Гончарова, Л. Гриневич, Л. Губерського, А. Євдотюк, С. Лупінович та ін. Соціально-філософські дослідження феномену компетентності, а також філософсько-освітні дослідження місця компетентностей у сучасній освітній парадигмі, представлені працями

Urgency of the research. A significant qualitative breakthrough in domestic education can occur only with introducing new innovation-humanistic, personality-oriented technologies of teaching and education. Today, the most favorable environment for applying such technologies is created only through a competency-based approach in school. Simultaneously, the question remains what this approach means and whether it leads to excessive displacement of knowledge from the educational process in favor of the practical component.

Target setting. Different, sometimes very contradictory, points of view are heard when developing new principles and guidelines for modern Ukrainian school work. Proponents of the traditional knowledge paradigm of learning argue that the end-to-end application of the school's competency approach will prevent students from grasping the necessary set of knowledge vital for a fundamental scientific worldview. This article argues that the competency approach does not mean a simple, direct, mechanical preparation of the individual to perform any professionally or vitally useful actions.

Actual scientific researches and issues analysis. Axiological principles of the modern education system of Ukraine have been studied by V. Goncharov, L. Hrynevych, L. Gubersky, A. Yevdotyuk, S. Lupinovich, and others. Socio-philosophical studies of the phenomenon of competence and philosophical and educational studies of the place of competencies in the modern educational paradigm are represented

О. Бушчан, С. Костючкова, Дж. Равена, Н. Семенюк, А. Федорова та ін.

Постановка завдання. У дослідженні здійснюється філософське обґрунтування можливостей забезпечення єдності знань, компетентностей і цінностей у процесі реалізації принципів Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Формування потужного, активного і динамічного аксіологічного фундаменту особистості є одним з базових завдань компетентнісного підходу, адже навіть високий рівень набутих в процесі навчання і виховання знань і вмінь, не може забезпечити тієї цілісності і прогресивно орієнтованої єдності особистісно-професійних компетентностей, які необхідні сучасній людині для успішної життєвої, соціокультурної та фахової самореалізації. Враховуючи це, в рамках компетентнісної парадигми освіти якісно нове наповнення отримує єдність навчання і виховання. Якщо раніше значна кількість отримуваних теоретичних знань, відірваних від реального життя, несли вкрай низький виховний потенціал, то тепер будь-яка педагогічна дія, навіть орієнтована на когнітивне засвоєння фундаментально-наукових знань, матиме світоглядне наповнення. Важливою характеристикою компетентнісного підходу в освіті є те, що він здатен забезпечити формування в особистісній структурі кожного учня єдність знань, компетентностей і цінностей.

Висновки. В статті доведено гостру необхідність подолання розриву між когнітивною, аксіологічною та прaxeологічною функцією освіти. Такий розрив доволі міцно вкоренився у вітчизняній педагогічній практиці через потужну традицію домінування знаннево-інформаційної парадигми в освіті. Компетентнісний підхід в освіті покликаний забезпечити втілення таких педагогічних принципів, на основі яких дитині чи молодій людині прищеплювалось би глибинне

by O. Bushchan, S. Kostyuchkov, J. Raven, N. Semenyuk, A. Fedorov, and others.

The research objective. The study provides a philosophical justification for the possibility of ensuring the unity of knowledge, competencies, and values in the implementation of the principles of the New Ukrainian School.

The statement of basic material. The formation of a powerful, active, and dynamic axiological foundation of personality is one of the essential tasks of the competency approach because even a high level of knowledge and skills acquired in the process of learning and education cannot ensure the integrity and progressively oriented unity of personal and professional competencies for future successful life, socio-cultural and professional self-realization. Given this, within the competence paradigm of education, qualitatively new content is the unity of learning and education. If before a significant amount of theoretical knowledge, detached from real life, had a shallow educational potential, now any pedagogical action, even focused on the cognitive assimilation of basic scientific knowledge, will have a worldview. An essential characteristic of the competency approach in education is that it can ensure each student's unique structure the unity of knowledge, competencies, and values.

Conclusions. The article proves the urgent need to bridge the gap between education's cognitive, axiological, and praxeological function. Such a gap is quite firmly rooted in domestic pedagogical practice due to the strong tradition of the dominance of the knowledge and information paradigm in education. The competence approach in education is designed to ensure the implementation of such pedagogical principles. A child or young person would be instilled with a deep psychological sense and rational

психологічне відчуття та раціональне усвідомлення того, що знання має бути ціннісно забарвлене і придатне до практичного, життєвого, творчого використання. Насамперед, в навчально-виховному процесі Нової української школи мають реалізуватися загальнокультурні, загальноцивілізаційні компетентності, необхідні для повноцінної життєдіяльності в сучасному світі.

Ключові слова: людина, освіта, компетентності, знання, цінності, Нова українська школа, творчість в освіті, світогляд

awareness that knowledge should be value-based and suitable for practical, vital, creative use. First of all, in the new school's educational process, the general cultural, general civilizational competencies necessary for full-fledged life in the modern world must be realized.

Keywords: human, education, competencies, knowledge, values, New Ukrainian School, creativity in education, worldview

Актуальність дослідження та формулювання проблеми.

При розробці нових принципів і орієнтирів роботи сучасної української школи лунають різні, іноді дуже суперечливі, точки зору. Прихильники традиційної знанневої парадигми навчання стверджують, що наскрізне застосування компетентнісного підходу в школі завадить учням осягати необхідний комплекс знань, важливий для фундаментально-наукового світорозуміння. В даній статті відстоюється думка про те, що компетентнісний підхід не означає простої, безпосередньої, механічної підготовки індивіда до здійснення якихось професійно чи життєво корисних дій. Ні, він скоріше орієнтований на вироблення в особистісній структурі людини такої єдності знань, компетентностей та цінностей, яка дозволить протягом життя самостійно оцінювати власні орієнтири і компетентності, а також активно застосовувати знання і вміння з метою приносити користь собі і суспільству.

Що ж означає ця єдність знань, компетентностей та цінностей? Насамперед, така єдність є системною особистісною якістю, тобто тим феноменологічно-аксіологічним каркасом, що визначає поведінкові реакції людини в тій чи іншій ситуації. Щоб такі реакції були адекватними, творчими, корисними, неконфліктними, а в професійній сфері ще й фахово виправдані, освіта має надати людині не лише знаннєвий базис, але й сформувати активно-практичну особистісну сферу. "Сучасна освіта має бути наповненою життєво важливими, осучасненими поняттями і питаннями, сенс яких учень чи студент мають осягнути через дискусію, співставлення концепцій, думок, поглядів і підходів, що практикуються в реальному соціокультурному середовищі. При цьому важливо виховати імунітет-здатність до реального опору маніпуляційним технологіям, нав'язуванню засобами пропаганди доктрин сумнівної наукової, соціальної і загальнокультурної якості. Це досягається вихованням самостійної позиції особистості, точним знанням предмета, упевненості у своїх знаннях і переконаннях, перевірених дискусією" [3, с. 5]. Така упевненість може носити виключно світоглядно-аксіологічний фундамент, через що ми й стверджуємо, що в рамках компетентнісного підходу в освіті навчально-виховний процес має бути обов'язково орієнтованим на створення цілісної знаннєво-ціннісно-компетентнісної сфери особистості кожного учня.

Враховуючи те, що компетентнісний підхід охоплює не лише

практичну сферу життєдіяльності людини, але й знаннєву, й ціннісну, й світоглядно-особистісну, вивчення його педагогічних, методологічних, філософських основ має здійснюватися комплексним чином, з використанням інструментарію не тільки філософії освіти і педагогіки, але й психології, соціології, інноватики тощо. Це, зокрема, зумовлюється і смисловою багатомірністю категорії “компетентність”. Багатовимірність категорії призводить до того, що “поняттю компетентність значна увага приділяється у таких науках, як педагогіка та психологія. Перша визначає компетентність як рівень освіченості спеціаліста, який достатній для того, щоб він міг продовжити набувати знання шляхом самоосвіти, здатність самостійно вирішувати ті евристичні задачі, які виникають у процесі життєдіяльності. Психологія акцентує увагу на тому, що компетентність – це психосоціальна якість, яка базується на почутті власної успішності та корисності, надає людині усвідомлення власної здатності успішно взаємодіяти з оточуючими” [1, с. 201]. В освітній практиці педагогічні та психосоціальні виміри компетентнісного підходу мають гармонійно поєднуватися. Значною мірою саме коректне поєднання в навчально-виховному процесі здобутків філософії освіти, педагогіки і психології сприяє становленню тієї єдності знань, компетентностей і цінностей, важливість і актуальність якої ми доводимо у даному дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аксіологічні засади сучасної системи освіти України досліджено у роботах В. Гончарова, Л. Гриневич, Л. Губерського, А. Євдотюк, С. Лупінович та ін. Соціально-філософські дослідження феномену компетентності, а також філософсько-освітні дослідження місця компетентностей у сучасній освітній парадигмі, представлені працями О. Буцан, С. Костючкова, Дж. Равена, Н. Семенюк, А. Федорова та ін.

Виклад основного матеріалу. В західному філософсько-освітньому дискурсі, який вже декілька десятиліть орієнтується саме на компетентнісний підхід в навчанні і вихованні особистості, склався чіткий консенсус про те, що саме аксіологічна складова освіти є тим фундаментом, що дозволяє перейти від знаннєвої до компетентнісної парадигми з метою формування у кожного учня особистісно-світоглядної єдності знань, компетентностей і цінностей. Так, всесвітньо відомий шотландський спеціаліст з проблем компетентності Дж. Равен доводить, що набуття будь-яких компетентностей є процесом, що має базуватися на чітко визначеному ціннісному фундаменті. “Сама діяльність щодо заохочення і створення умов для когнітивного розвитку – цікавості, готовності використовувати книжки для пошуку інформації, здатності до узагальнення та планування, вміння передбачати можливі ускладнення та вигадувати способи їх вирішення – вже спирається на систему цінностей. Але ще більше важливо те, що вона психологічно пов’язана з іншими цілями та видами компетентності, які мають безпосередній стосунок до особистісних цінностей” [9, с. 188]. Таким чином, формування потужного, активного і динамічного аксіологічного фундаменту особистості є одним з базових завдань компетентнісного підходу, адже навіть високий рівень набутих в процесі навчання і виховання знань і вмінь, не може забезпечити тієї цілісності і прогресивно орієнтованої єдності особистісно-професійних компетентностей, які необхідні сучасній людині для успішної життєвої, соціокультурної та фахової самореалізації.

Враховуючи це в рамках компетентнісної парадигми освіти якісно нове наповнення отримує єдність навчання і виховання. Якщо раніше значна кількість отримуваних теоретичних знань, відірваних від реального життя, несла вкрай низький виховний потенціал, то тепер будь-яка педагогічна дія, навіть орієнтована на когнітивне засвоєння фундаментально-наукових знань, матиме аксіологічно-моральне, ціннісно-світоглядне наповнення. “Одним із суттєвих показників рівня вихованості школяра є його ціннісне ставлення до навчання, інтерес до знань і усвідомлення їх ролі у своєму розвитку, прилучення до національної та світової культури як найвищої цінності суспільства. Зростання значення знань у сучасних умовах визначає необхідність подальшого вдосконалення навчально-виховного процесу в школі, пошуку шляхів підвищення свідомого й активного ставлення до навчання, одним із яких є формування в учнів ціннісного ставлення до нього” [7, с. 3]. Аксіологічно-компетентнісний підхід є більш різнобарвним та поліформатним у порівнянні із традиційною знансво-центричною освітою. Більше того, він орієнтований на те, щоб не просто єднати знання і цінності, створюючи абстрактні комплексні компетентності, але щоб повноцінно враховувати при такому поєднанні індивідуально-особистісні якості кожного учня.

Загалом, з точки зору особистісної психології та філософії освіти, такі складові, як знання, цінності та компетентнісна діяльність, є ключовими надбаннями, що виносяться людиною з освітнього простору. Зрозуміло, що такий простір має бути коректно вибудований з навчально-виховної, педагогічної, психологічної і компетентнісної точки зору. Іншими словами, саме такий простір допомагає освітніми засобами сформувати цільну особистість, підготовлену для повноцінної життєдіяльності і життєтворчості в сучасному і майбутньому суспільстві. “Ціннісне самовизначення особи здійснюється в трьох особових підпросторах пошуку: когнітивний підпростір – простір знань, вибору і привласнення цінностей культури і освіти на основі аксіологічно-акцентованих ідей і цінностей освіти; емотивний підпростір – простір ціннісних орієнтацій, самоактуалізації, самоосвіти і саморозвитку особи. Це простір, де відбувається переоцінка цінностей, становлення особового відношення до свого місця і ролі у світі, формується образ «Я», згідно з яким особа прогнозує, проектує своє майбутнє; діяльнісний підпростір – це вибір життєвих орієнтирів, простір розвитку прогностичних здібностей, визначення ідеалів і моделей майбутнього життя і діяльності, в якому особа усвідомлює цілі і сенси майбутнього життя, вибудовує і реалізує її проект” [2, с. 629]. Таким чином, сучасну освіту можна вважати успішною тільки в тому випадку, коли вона дійсно формує в особистісній структурі людини єдність знань, цінностей і компетентностей. Тільки така єдність, зрештою, забезпечує особистісний успіх в майбутньому житті, професії, міжособистісній комунікації тощо.

В аспекті єдності знань, компетентностей і цінностей надзвичайно важливим завданням, що постає перед вітчизняними освітянами в процесі впровадження і реалізації компетентнісного підходу в реальній навчально-виховній практиці, є забезпечення таких педагогічних умов для кожного учня, за яких останній в кожній навчальній чи виховній дії вбачав би особистісно важливу цінність, практичну корисність,

життєтворчу потенцію. Таке багатовимірне завдання, що постає сьогодні в усій складності перед вітчизняними освітянами, безумовно викликає безліч труднощів і суперечностей в конкретній педагогічній практиці. Водночас, як показує досвід розвинених країн, без впровадження компетентнісного підходу, які б складнощі і суперечності таке впровадження не викликало, сьогодні неможливо забезпечити і сформувати освітній простір, що відповідав би потребам сучасної дитини, молодшої людини, які вже з народження існують в надзвичайно складному, багатомірному, поліваріантному і динамічному цивілізаційно-технологічному середовищі.

У феноменологічно-аксіологічному вимірі компетентнісного підходу в освіті є ще один важливий світоглядно-філософський момент, який полягає у тому, що дана парадигма навчання і виховання передбачає перетворення знання на особисто значимі ціннісні комплекси. Дитина в школі не просто пізнає, вона переймається знанням, відчуває його необхідність для власної успішної життєвої самореалізації. “Освітні цінності доцільно розглядати як сукупність гуманістичних пріоритетів суспільства, які виступають головними орієнтирами для розвитку освітньої системи в цілому, як систему провідних соціальних цінностей, котрі засобами освітньо-виховного процесу мають стати персональними цінностями кожного учня та студента. Підвалинами організації освітнього процесу в сучасній системі освіти України має стати система освітніх цінностей що містить такі провідні групи компоненти: фундаментальні, базові, загальнолюдські; національні; громадянські; сімейні; особистісні” [4, с. 14]. Скрізь призму таких ціннісних орієнтирів має вибудовуватися вся структура національної української освіти. І як зазначають експерти, забезпечити таку ціннісну іманентність навчально-виховного процесу можна лише завдяки коректному, повноцінному та інноваційно-гуманістичному застосуванню компетентнісного освітнього підходу, в рамках якого передбачається формування єдності знань, компетентностей і педагогічних цінностей. “Педагогічні цінності – це система освітніх засобів, соціальних норм, педагогічного інструментарію, що забезпечує ефективну трансляцію визначених освітніх цінностей на індивідуальний рівень конкретної особистості, тобто формування в неї особистісних аксіологічних пріоритетів” [4, с. 14]. Таким чином, важливою сутнісною характеристикою компетентнісного підходу в освіті є те, що він здатен забезпечити формування в особистісній структурі кожного учня єдність знань, компетентностей і цінностей. Така єдність є потужним світоглядним фундаментом для подальшої розбудови індивідуальної життєтворчої стратегії та її успішної реалізації.

Розглянувши та проаналізувавши фундаментальні філософсько-освітні виміри і характеристики компетентнісного підходу до навчання і виховання, важливо звернутися до детальнішого визначення тих основних компетентностей, що мають бути реалізованими в новій школі. Визначення такої компетентнісної бази освіти покликано допомогти чітко визначитися з метою навчально-виховного процесу у вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладах. Сьогодні базовими компетентностями сучасної людини спеціалісти визначають наступні: “спілкування рідною мовою; спілкування іноземними мовами; математична компетентність та базові компетентності у науках та

технологіях; цифрова компетентність; вміння навчатись; соціальна та громадянська компетентність; прояви ініціативи та підприємництва; культурна обізнаність та вираження” [10, с. 294]. Ці позиції можна визначити як ключові особистісні компетенції, що формуються впродовж всього життя кожної людини. В той же час, світоглядно-ціннісна, знаннєва, праксеологічна основа таких життєвих компетенцій закладається саме під час отримання базової освіти в школі.

Тому сучасна вітчизняна школа має прийняти такий перелік особистісних компетенцій за певний еталон, орієнтир, світоглядно-ціннісний фундамент. В той же час, компетентнісний підхід в освіті має бути орієнтований не на забезпечення загально-абстрактних знань і цінностей, а звертатися до особистісних потреб, прагнень і обдарувань кожного окремого учня. Фактично, школа має допомогти дитині чи молодій людині відтворити/сформувати власні світоглядно-ціннісні погляди і втілити їх в особистісних, життєвих, професійних компетентностях. “Будь-які компетентності людини виникають з потреб особистості, з її здатностей до рефлексії, до оцінки власної діяльності. Рефлексія як здатність до осмислення своїх власних дій є найважливішою в структурі компетентностей. Рефлексія забезпечує не лише здатність застосувати звичайні знання та навички у конкретній ситуації, але також і здатність змінюватися самому, вчитися на власному досвіді, діяти з критичних позицій” [11, с. 55]. Традиційна знаннєво-інформаційна парадигма освіти не була звернута на такий рефлексивний шлях, що й призвело до її деактуалізації вже майже півстоліття тому. Компетентнісна парадигма допомагає кожній людині актуалізувати власні особистісно-феноменологічні характеристики в рамках навчально-виховного процесу, а також в його результаті. “Але ключові компетентності не можуть бути визначені свавільним рішенням відносно якоїсь персональної якості. Необхідно, щоб компетентності забезпечували розвиток не лише особистості, але й суспільства. Успішне життя індивідуума та вдало функціонуюче суспільство – ось в кінцевому підсумку те, що мають забезпечувати компетентності членів суспільства по напрямкам: 1) бути здатним до безперервного навчання; 2) бути активним громадянином соціуму; 3) вміти знайти роботу; 4) адаптуватися до технологій, що постійно змінюються” [11, с. 55]. Таким чином, компетентнісний підхід в освіті покликаний формувати у особистості такі компетенції, які б дозволяли людині самореалізовувати власні прагнення, при цьому перетворюючись на корисний, соціалізований та системотворчий елемент соціуму.

В цьому аспекті важливо виділити серед основних компетентностей, що мають бути реалізовані в Новій українській школі, громадянсько-політичні, соціальні, національно-культурні компетентності. Вони сьогодні просто необхідні “для продуктивної соціалізації особистості в сучасному суспільстві, адже для досягнення професійного успіху майбутньому спеціалістові недостатньо фундаментальних загальнонаукових і спеціальних професійних знань. Для члена нового громадянського суспільства етіологічно необхідними постають знання щодо демократичних прав і свобод, механізмів і процедур їх захисту; навички участі в управлінні соціальними процесами, взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування, структурами “третього

сектору”; вміння об’єднуватись заради суспільно-значущої мети, протистояти проявам екстремізму, інтолерантності, ксенофобії тощо. Відповідно, трансформується й освіта, безумовно корегуючи з реформами в усіх сферах суспільного життя – соціальной, політичній, економічній, культурній” [6, с. 230]. З нашої точки зору, найважливіше, щоб при застосуванні компетентнісного підходу в навчально-виховному процесі вітчизняних шкіл максимально враховувався б такий баланс: між особистісними талантами і прагненнями кожної дитини і можливостями соціальної трансформації таких прагнень на творчість, корисну для соціуму, місцевої громади, країни, людства.

При визначенні основних компетентностей, що мають бути реалізовані в Новій українській школі, вже сьогодні застосовуються конкретні методики визначення цілей і результативності освіти, яка базується на компетентнісному підході. Більше того, такі цілі сьогодні закладені навіть у вітчизняне законодавство, присвячене функціонуванню національної освітньої системи. Так, в статті 12 Закону України “Про освіту” відзначається: “Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності: 1) вільне володіння державною мовою; 2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; 3) математична компетентність; 4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; 5) інноваційність; 6) екологічна компетентність; 7) інформаційно-комунікаційна компетентність; 8) навчання впродовж життя; 9) громадянські та соціальні компетентності, пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; 10) культурна компетентність; 11) підприємливість та фінансова грамотність; 12) інші компетентності, передбачені стандартом освіти” [5]. Отже українським освітянам, теоретикам філософії світи і педагогам-практикам є на що спиратися при визначенні цілей і результатів повної середньої освіти, що здійснюється на компетентнісних засадах. Такий перелік основних компетентностей, що мають бути реалізовані в новій школі, є найбільш загальним. Він може доповнюватися, а його конкретні пункти можуть деталізуватися та конкретизуватися. Все залежить від специфіки діяльності окремого навчального закладу та від здібностей, прагнень і навчально-виховних потреб кожної дитини.

До того ж, компетентнісний підхід в освіті передбачає і особистісно-психологічний рівень розвитку кожної дитини, потреби якого реалізуються завдяки комплексу педагогічно-виховних дій. Сучасна освіта має бути орієнтованою на виховання у дитини критичного мислення, здатностей діяти в нестандартних ситуаціях, раціонально ставитися до отримуваної інформації, вміння добирати серед масиву доступних відомостей. “Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: 1) уміння читати і розуміти прочитане; 2) уміння висловлювати думку усно і

письмово; 3) критичне мислення; 4) здатність логічно обґрунтовувати позицію; 5) виявляти ініціативу; 6) творити; 7) уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення; 8) уміння конструктивно керувати емоціями; 9) застосовувати емоційний інтелект; 10) здатність співпрацювати в команді” [8, с. 12]. В рамках традиційної знаннево-інформаційної парадигми навчання і виховання цим компетентностям приділялося надзвичайно мало уваги. Компетентнісний же підхід прагне максимально забезпечити саме такі особистісні, психологічні, інтелектуально-критичні властивості людини, які обов’язково стануть їй у пригоді в процесі життєвої чи професійної активності в складному і динамічному соціально-технологічному просторі сучасної інформаційної цивілізації.

Висновки. Отже, доводячи єдність знань, компетентностей і цінностей, яку забезпечує компетентнісна парадигма навчання і виховання, в статті доведено гостру необхідність подолання розриву між когнітивною, аксіологічною та праксеологічною функцією освіти. Такий розрив доволі міцно вкоренився у вітчизняній педагогічній практиці через потужну традицію домінування знаннево-інформаційної парадигми в освіті, коли найбільше цінилося та ставилося за мету освоєння теоретичних знань у відриві від їх практичної значимості та ціннісної орієнтації. Компетентнісний підхід в освіті покликаний забезпечити втілення таких педагогічних принципів, на основі яких дитині чи молодій людині прищеплювалось би глибинне психологічне відчуття та раціональне усвідомлення того, що знання має бути ціннісно забарвлене і придатне до практичного, життєвого, творчого використання. Сама така єдність знань зі світоглядно-аксіологічною та життєво-практичною сферами особистості і дозволяє формувати компетентності, необхідні сучасній людині в буденному житті, в громадській діяльності, в професії чи при використанні швидко змінюваних технологій. Таким чином, єдність знань, компетентностей і цінностей визначається в нашому дослідженні як одна з фундаментальних цілей навчально-виховного процесу, заснованого на компетентнісних освітніх принципах.

Окрім того, провівши визначення основних компетентностей, що мають бути реалізованими в Новій українській школі, в статті здійснюється їх структурно-функціональний аналіз, який дозволив виділити декілька змістовно-формальних груп компетенцій, що мають формуватися в процесі навчання і виховання. Насамперед, в навчально-виховному процесі нової школи мають реалізовуватися загальнокультурні, загальноцивілізаційні компетентності, необхідні для повноцінної життєдіяльності в сучасному світі. Тут мається на увазі володіння рідною і іноземними мовами, базовими фізико-математичними та гуманітарними знаннями, орієнтування в сучасному технологічному просторі, бути готовим до різного роду комунікативних контактів. Іншою значною групою компетенцій, які має набувати молода людина в сучасній школі, є громадянські особистісні якості, такі, як активність, відповідальність, небайдужість, миролюбство, правосвідомість тощо. Зрештою, нова школа, в якій буде здійснюватися компетентнісна парадигма освіти, має забезпечити всі умови кожній дитині для формування та розвитку індивідуально-особистісних компетенцій, тобто таких вмінь, практичних навичок, знанневих комплексів, які б максимально задовольняли

індивідуальні потреби, прагнення і орієнтації кожного учня щодо реалізації його особистісних талантів, життєтворчих планів та професійно-особистісних стратегій.

Список використаних джерел:

1. Бушан, ОП & Куцепал, СВ 2013. 'Феномен компетентності у сучасному філософсько-освітньому дискурсі', *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*, Київ: ВІР УАН, Випуск 76 (№ 9), с. 199-202.
2. Гончаров, ВІ 2012. 'Аксиологічні індикатори підвищення якості освіти та професійних компетенцій сучасного педагога', *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*, Київ: ВІР УАН, Випуск 70 (№ 3), с. 626 – 631.
3. Губерський, ЛВ 2014. 'Фундаментальність гуманітарних цінностей в освітньому процесі', *Філософські проблеми гуманітарних наук*, № 24, с. 4 – 8.
4. Євтодюк, АВ 2014. 'Аксиологічні засади сучасної системи освіти України', *Педагогічний пошук. Науково-методичний вісник*, № 2 (82), с. 12 – 15.
5. Закон України «Про освіту» 2017. Відомості Верховної Ради (ВВР), № 38-39, ст. 380.
6. Костючков, СК 2016. 'Компетентнісно-знаннява підготовка людини до життя в умовах нового громадянського суспільства', *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*, Київ: Видавництво «Гілея», Випуск 106 (№ 3), с. 230 – 234.
7. Лупінович, СМ 2006. *Формування ціннісного ставлення до навчання в учнів молодших класів школи-комплексу естетичного виховання*. Автореферат кандидата наук, Тернопіль, 22 с.
8. *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи* 2016. Упорядники: Лілія Гриневич, Олександр Елькін, Світлана Калашнікова, Іванна Коберник та ін.; під заг. ред. Михайла Грищенка, Київ: МОН України, – 40 с.
9. Равен Дж, 2002. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация, Москва: *Когито-центр*, 396 с.
10. Семенюк, Н 2013. 'Компетентнісна модель безперервної освіти та технології її реалізації в Україні', *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*, Київ: ВІР УАН, Випуск 73 (№ 6), с. 293 – 295.
11. Федоров, АЭ, Метелев, СЕ, Соловьев, АА & Шлякова, ЕВ 2012. Компетентностный подход в образовательном процессе. Монография, Омск: *Издательство ООО «Омскбланкиздат»*, 210 с.

References:

1. Bushan, OP & Kucepal, SV 2013. 'Fenomen kompetentnosti u suchasnomu filosofsko-osvitnomu diskursi (The phenomenon of competence in modern philosophical and educational discourse)', *Gileya: naukovij visnik. Zbirnik naukovih prac*, Kiyiv: VIR UAN, Vipusk 76 (№ 9), s. 199-202.
2. Goncharov, VI 2012. 'Aksiologichni indikatori pidvishennya yakosti osviti ta profesijnih kompetencij suchasnogo pedagoga (Axiological indicators of improving the quality of education and professional competencies of modern teachers)', *Gileya: naukovij visnik. Zbirnik naukovih prac*, Kiyiv: VIR UAN, Vipusk 70 (№ 3), s. 626 – 631.
3. Guberskij, LV 2014. 'Fundamentalnist gumanitarnih cinnostej v osvitnomu procesi (Fundamentality of humanitarian values in the educational process)', *Filosofski problemi gumanitarnih nauk*, № 24, s. 4 – 8.
4. Yevtodyuk, AV 2014. 'Aksiologichni zasadi suchasnoyi sistemi osviti Ukrayini (Axiological principles of the modern education system of Ukraine)', *Pedagogichnij poshuk. Naukovo-metodichnij visnik*, № 2 (82), s. 12 – 15.
5. *Zakon Ukrayini "Pro osvitu" (Law of Ukraine "On Education")* 2017. Vidomosti Verhovnoyi Radi (VVR), № 38-39, st. 380.

6. Kostyuchkov, SK 2016. 'Kompetentnisno-znannyeva pidgotovka lyudini do zhittya v umovah novogo gromadyanskogo suspilstva (Competence-knowledge preparation of a person for life in a new civil society)', *Gileya: naukovij visnik. Zbirnik naukovih prac*, Kiyiv: Vidavnistvo «Gileya», Vipusk 106 (№ 3), s. 230 – 234.
7. Lupinovich, SM 2006. *Formuvannya cinnisnogo stavlennya do navchannya v uchniv molodshih klasiv shkoli-kompleksu estetichnogo vihovannya (Formation of a value attitude to education in students of junior classes of the school-complex of aesthetic education)*. Avtoreferat kandidata nauk, Ternopil, 22 s.
8. *Nova ukrayinska shkola. Konceptualni zasadi reformuvannya serednoyi shkoli (New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform)* 2016. Uporyadniki: Liliya Grinevich, Oleksandr Elkin, Svitlana Kalashnikova, Ivanna Kobernik ta in.; pid zag. red. Mihajla Grishenka, Kiyiv: MON Ukrayini, – 40 s.
9. Raven Dzh, 2002. *Kompetentnost v sovremennom obshestve: vyyavlenie, razvitie i realizaciya (Competence in modern society: identification, development and implementation)*, Moskva: *Kogito-centr*, 396 s.
10. Semenyuk, N 2013. 'Kompetentnisna model bezperervnoyi osviti ta tehnologiiyi yiyi realizaciyi v Ukrayini (Competence model of continuing education and technology of its implementation in Ukraine)', *Gileya: naukovij visnik. Zbirnik naukovih prac*, Kiyiv: *VIR UAN*, Vipusk 73 (№ 6), s. 293 – 295.
11. Fedorov, AE, Metelev, SE, Solovev, AA & Shlyakova, EV 2012. *Kompetentnostnyj podhod v obrazovatelnom processe (Competence-based approach in the educational process)*. Monografiya, Omsk: *Izdatelstvo OOO «Omskblankizdat»*, 210 s.